

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directie Buitenlandse
Financiële Betrekkingen**
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2018-0000182429

Uw brief (kenmerk)
2018Z19277

Datum 31 oktober 2018
Betreft Beantwoording Kamervragen van Omtzigt (CDA)
inzake Italië en de Euro

Geachte voorzitter,

Hierbij stuur ik u, mede namens de minister-president, de antwoorden op de schriftelijke Kamervragen van het lid Omtzigt (CDA) aan de minister van Financiën inzake Italië en de Euro (ingezonden 29 oktober 2018).

Hoogachtend,
de minister van Financiën,

W.B. Hoekstra

Vragen van het lid Omtzigt (CDA) aan de minister-president en de minister van Financiën over Italië en de Euro.

1. *Heeft u kennis genomen van het feit dat de Italiaanse spreads lange rente nu meer dan 3% hoger is dan de Duitse lange rente.*

Ja. Op het moment van schrijven van dit antwoord ligt het verschil tussen de rente op de 10-jaarse Italiaanse en Duitse staatsobligaties boven de 3%.

2. *Herinnert u zich dat het Italiaanse stress scenario in het Macro Economische Verkenningen 2019 uitging van een slechts 2% hogere lange rente en er expliciet van uitging dat er geen bankrun zou zijn in Italië of steun van de ECB via het OMT-programma? (pagina 12 van de MEV 2019)?*

Ja. (Zie ook antwoord 3)

3. *Erkent u dat dit scenario nog optimistisch is met wat er nu dreigt te gebeuren?*

Het scenario in het MEV 2019 is niet per se optimistisch in vergelijking tot de huidige situatie. Het Italiaanse stress scenario in het Macro Economische Verkenningen (MEV) 2019 veronderstelt voor Italië een 2% hogere lange rente en een 10% lagere beurskoers. Dit scenario heeft zich voor Italië sinds het aantreden van de nieuwe regering voor een deel ontvouwen. Zo steeg de lange rente op Italiaanse overheidsschuld sinds mei met circa 1,7%, en daalde de Italiaanse beursindex met ruim 20%. Ook rekent het scenario op een 5% lagere beurskoers en een 2,5% lagere eurokoers in Nederland en omliggende landen. Hiervan is sprake, maar daarbij spelen meer factoren een rol dan alleen de Italiaanse begrotingsplannen. Het scenario rekent echter ook met een 2% hogere lange rente en 10% lagere beurskoers in Spanje en Portugal. Daarvan is geen sprake. Het CPB merkt bij dit scenario inderdaad op dat het niet rekent met een bankrun of een beroep op steun van de ECB via het OMT-programma. Hier is momenteel ook geen sprake van.

4. *Kunt u aangeven wat u besproken heeft in het een-op-een gesprek met premier Conti van Italië?*

De minister-president heeft aangegeven dat hij zeer bezorgd is over de Italiaanse begroting en dat hij de vervolgstappen van de Europese Commissie als handhaver van het Stabiliteits- en Groei Pact (SGP) volledig steunt. Ook heeft hij premier Conte er op gewezen dat de Italiaanse begroting tot een fors hoger tekort leidt dan zou mogen, en dat deze verhoging van de uitgaven naar het lijkt niet tot structurele groei zal leiden. Ten slotte heeft de minister-president benadrukt dat het niet naleven van de Europese begrotingsregels de discussie over de verdieping van de EMU niet eenvoudiger maakt.

5. *Bent u bekend met het feit dat de Italiaanse regering volgend jaar het plan wil doorvoeren om mensen die 62 zijn en ten minste 38 jaren premie betaald hebben de mogelijkheid te geven om met staatspensioen te gaan?*

Ja.

6. *Heeft u de Italiaanse regering meegedeeld dat de AOW leeftijd in Nederland dit jaar 66 jaar is, volgend jaar 66 jaar en 4 maanden is?*

De minister van Financiën heeft zijn Italiaanse collega tijdens de vorige Eurogroep zowel plenair, met zijn Franse collega Le Maire, als bilateraal aangesproken op het feit dat de begroting moet voldoen aan de Europese begrotingsregels zoals vastgelegd in het Stabiliteits- en Groei Pact. Ook stelde de Raad in mei als landen-specifieke aanbeveling vast dat Italië zijn pensioenuitgaven omlaag brengt. Ook heeft de minister-president in het gesprek met zijn collega en marge van de afgelopen Europese Raad (zie vorige vraag) nog erop gewezen dat waar Nederland hervormingen blijft doorvoeren en de Italiaanse regering juist hervormingen, zoals aangaande pensionering, terugdraait.

7. *Bent u ervan op de hoogte dat de levensverwachting in 2017 in Italië (83,4 jaar) fors hoger was dan in Nederland (81,7 jaar)?*

Ja.

8. *Is het mogelijk dat Italië een prepensioen invoert voor honderdduizenden Italianen en vervolgens een beroep doet op noodsteun uit Europa (via het ESM, via de ECB of op andere wijze)?*

Italië heeft geen beroep gedaan op noodsteun uit Europa, noch via het ESM, noch via de ECB. Daarnaast bestaat er geen causaal verband tussen het invoeren van een prepensioen en noodsteun uit Europa.

9. *Wanneer krijgen we de volledige kwantitatieve nulmeting van de risico's in de bankenunie zoals gevraagd? (motie 21501-20, nr. 1289 met als dictum: verzoekt de regering, jaarlijks een overzicht van de voortgang met maatregelen die worden genomen in het kader van risicoreductie binnen de Europese bankenunie met de Kamer te delen; verzoekt de regering tevens, ook vast te stellen hoe groot de risico's in het bankstelsel van overheidsschulden en het ruime monetair beleid momenteel zijn (nulmeting), zodat de te nemen maatregelen en ontwikkeling van de risico's hiertegen afgezet kunnen worden; verzoekt de regering, tot slot om geen onomkeerbare stappen tot risicodeling te nemen voordat het parlement de mening deelt dat risico's voldoende gereduceerd zijn,*

In de brief van de minister van Financiën van april jl. is uitgebreid ingegaan op risicoreductie in de Europese bankensector.¹ Daarbij is gekeken naar de voortgang die is bereikt, waar we toen stonden en ook vooruitgekeken op basis van de risico's in het bankstelsel. Specifiek is daarbij gekeken naar kapitaalratio's, bail-in, niet-presterende leningen en de wisselwerking tussen banken en overheden. Hiermee is invulling gegeven aan het verzoek van de voornoemde motie en ook aangesloten bij het regeerakkoord en de routekaart ter voltooiing van de bankenunie. Het voornemen is om uw Kamer vóór april 2019 een nieuwe brief te sturen inzake risicoreductie in de Europese bankensector.

De ECB is onafhankelijk in de uitvoering van het monetair beleid en dit maakt geen onderdeel uit van de besluitvorming van de bankenunie. In het Kamerdebat verdieping EMU van 8 februari jl. heeft de minister van Financiën aangegeven dat

¹ Kamerstuk II, 2017-18, 21501-07, nr. 1509

de kamerbrief over de risico's van het ECB beleid voor de Nederlandse staat² de invulling vormt van nulmeting inzake het monetair beleid. Daarbij is aangegeven dat deze inventarisatie van de risico's van het ECB beleid periodiek wordt herhaald.

10. Kunt u aangeven hoe duur de 5 jarige credit default swaps van Italië begin 2018 was en nu en aangeven wat het risico volgens de financiële markten is dat Italië de komende vijf jaar ten minste een keer niet aan zijn financiële verplichtingen zal voldoen was aan beging van 2018 en nu?

De premie op een 5-jarige CDS betrof op 1 januari 2018 117 basispunten (1,17%) en op 29 oktober 2018 221 basispunten (2,21%). Op basis van alleen de CDS-spread kan niet afgeleid worden hoe hoog het risico volgens de financiële markten is dat Italië haar verplichtingen niet nakomt, daarvoor zijn ook andere aannames nodig. Dat het risico hierop is toegenomen wordt wel bevestigd door hogere CDS-premies. Hoewel CDS een indicatie kan geven voor het risico in de markt, wordt er tegenwoordig in dit product weinig gehandeld en is daarom nog voorzichtigheid geboden bij het interpreteren van koersbewegingen van CDS-instrumenten.

11. Zijn de risico's in Italië in het bankstelsel en bij de overheid sinds februari 2018, toen over de motie is gestemd, toegenomen of afgenomen?

Sinds begin 2018 is een nieuwe Italiaanse regering aangetreden. Markten maken zich hier zorgen over, zo blijkt o.a. uit de gestegen CDS-premie en gedaalde aandelenprijzen van Italiaanse banken. Daarnaast hebben Italiaanse banken directe en indirecte blootstellingen aan de Italiaanse overheid die sinds februari 2018 zijn toegenomen. De non-performing loans nemen daarentegen af. Bepaalde risico's zijn dus toegenomen, andere zijn iets afgenomen. Zie ook vraag 12.

12. Zijn de bankbalansen van de Italiaanse banken met forse hoeveelheden Non performing loans en Italiaanse overheidsschuld voldoende om risico's verder te delen in de bankenunie?

Uit cijfers van de Europese Bankautoriteit valt af te leiden dat de omvang van niet-presterende leningen in Italië de afgelopen kwartalen daalt. Deze ontwikkeling hangt mede samen met economische verbeteringen alsook het afstoten van niet-presterende leningen door banken. Niet alleen de omvang van niet-presterende leningen is van belang, maar vooral de mate waarin verliezen voldoende gedekt zijn. Dit kan bijvoorbeeld door het nemen van voorzieningen alsook het afschrijven op leningen. Dit thema heeft ook in Europa aandacht in de risicoreductie-agenda. Daarnaast zet het kabinet als bekend in op een betere weging van de risico's van staatsobligaties op bankbalansen in het prudentiële raamwerk.

13. Kunt u deze vragen beantwoorden voor het AO ecofin/eurogroep?

Ja

² Kamerstuk II, 2017-18, 21501-07, nr. 1479